

Tietovisa: Tunnistatko disinformaation?

Kuinka tätä materiaalia käytetään

Vinkkejä tietovisan järjestämiseen

Ennen tietovisan aloittamista muistuta kaikkia siitä, että **huonoja vastauksia ei ole**.

Jos aiot järjestää tietovisan digitaalista teknologiaa hyödyntäen:

- Suosittelemme esimerkiksi SLIDO.com-ohjelman käyttöä.
- Perehdytä kaikki ohjelman toimintaan.
- Älä aseta aikarajaa kysymyksiin vastaamiselle.
- Jokaisen vastauksen jälkeen voit varata aikaa lyhyelle keskustelulle.
- Älä luo kilpailua kuulijoiden välille. Älä näytä voittajataulukkoa.

Asiakirja sisältää myös **keskustelukysymyksiä**. Tietovisan jälkeen ryhmät voivat keskustella muutamista vapaavalintaisista kysymyksistä.

Tietovisa: Tunnistatko disinformaation?

1. Mitä on disinformaatio?

- A) Tieto, joka voi olla epätarkkaa virheen vuoksi
- B) Tarkoituksellisesti harhaanjohtava tieto, jota levitetään tavoitteena vaikuttaa mielipiteisiin tai käyttäytymiseen
- C) Ihmisten mielipiteisiin perustuva tieto
- D) Huhut, jotka leviävät sosiaalisissa verkostoissa

Oikea vastaus: B

2. Mitä eroa on disinformaatiolla ja tahattomalla virheellä (misinformaatiolla)?

- A) Disinformaatiota levitetään tarkoituksellisesti, misinformaatiota ei
- B) Misinformaatio liittyy vain politiikkaan
- C) Disinformaatiota levitetään vain verkossa
- D) Niillä ei ole mitään eroa

Oikea vastaus: A

3. Mikä seuraavista merkeistä voi viitata siihen, että artikkeli on epäluotettava?

- A) Artikkelissa mainitaan useita lähteitä ja viitataan virallisiin asiakirjoihin
- B) Otsikko on erittäin tunteisiin vetoava: "Shokeeraava totuus, jota hallitus piettelee!"
- C) Kirjoittaja on ilmoitettu nimellä ja ammatilla
- D) Tekstissä erotetaan selkeästi tosiasiat mielipiteistä

Oikea vastaus: B

4. Mikä näistä lauseista voi olla merkki disinformaatiosta?

- A) "Tieteellisessä lehdessä julkaistun tutkimuksen mukaan..."
- B) "Media salaa totuuden, mutta me paljastamme sen!"
- C) "Terveysministeriön mukaan..."
- D) "Asiantuntijat selittävät syitä..."

Oikea vastaus: kaikki, jos lähteitä ei ole merkitty.

5. Luet internetistä uutisen, joka pelottaa sinua kovasti. Mitä teet ensin?

- A) Jaat sen ystäville, jotta hekin saavat tietää
- B) Tarkistat mitä luotettavat uutisportaalit kirjoittavat asiasta
- C) Uskot sen, koska internetissä ei kirjoiteta valheita
- D) Suljet silmäsi ja jätät sen huomiotta

Oikea vastaus: B

6. Sait Facebookissa viestin, jossa on kuva tunnetusta poliitikosta tekemässä jotain sopimatonta. Mitä pitäisi tehdä?

- A) Tarkistaa, ettei kuvaa ole muokattu tai julkaistu aiemmin eri kontekstissa
- B) Jakaa se eteenpäin, koska se on mielenkiintoista
- C) Uskoa mihin vain, koska kuva todistaa kaiken
- D) Kommentoida, että "häpeällistä"

Oikea vastaus: A

7. Miksi disinformaatio leviää usein nopeasti?

- A) Koska se herättää voimakkaita tunteita ja ihmiset jakavat sitä
- B) Koska sen ovat luoneet toimittajat
- C) Koska kaikki internetissä on valhetta
- D) Koska ihmiset tarkistavat kaiken huolellisesti

Oikea vastaus: A

8. Kuulet ystävältäsi: "Luin, että puhelin kuuntelee keskustelujamme." Mitä teet?

- A) Sammutat puhelimesi välittömästi
- B) Tarkistat, onko tällainen tieto vahvistettu (esim. faktojen- tai uutistarkistussivustoilla)
- C) Luotat ystävääsi – eihän hän mikään valehtelija ole
- D) Jaat tiedon Facebookissa

Oikea vastaus: B

9. Mikä on paras tapa suojautua virheelliseltä tiedolta?

- A) Uskomalla siihen, mitä tuttavat kirjoittavat

- B) Tarkistamalla lähteet uutisia lukiessa ja olemalla antamatta periksi tunteille
- C) Olla kokonaan lukematta uutisia
- D) Jakamalla kaiken, mikä vaikuttaa mielenkiintoiselta

Oikea vastaus: B

Keskustelukysymyksiä disinformaatiosta

1. Henkilökohtainen kokemus

- Oletko törmännyt internetissä uutiseen tai viestiin, joka osoittautui myöhemmin perättömäksi? Miten ymmärsit tämän ja miltä se tuntui?
- Muistatko tapauksen, jossa uskoit johonkin ja aloitte myöhemmin epäillä sitä? Mikä sai sinut epäilemään?

2. Tunteet ja arvioinnit

- Miksi luulet, että pelottelevat tai pöyristyttävät viestit ovat kaikkein suosituimpia?
- Miten tunteet (pelko, viha, myötätunto) vaikuttavat päätökseemme uskoa tai jakaa tietoa?

3. Luottamus lähteisiin

- Mihin uutislähteisiin luotat eniten ja miksi?
- Luotatko läheistesi lähettämään tietoon? Tarkistatko sen aina?

4. Sosiaaliset verkostot ja viestit

- Miksi luulet, että väärä tieto leviää niin usein juuri Facebookin, Messengerin tai WhatsAppin kautta?
- Tunnetko painetta "varoittaa muita", vaikka tietoa ei olisi varmistettu?

5. Vastuu ja jakaminen

- Onko mielestäsi jokaisella ihmisellä velvollisuus tarkistaa tieto ennen sen jakamista?
- Mitä tekisit, jos joku läheisesi jakaisi jatkuvasti tarkistamatonta tai väärää tietoa?

6. Oppiminen ja tuki

- Mitä luulet ikääntyneiden tarvitsevan eniten, jotta väärän tiedon tunnistaminen olisi helpompaa?
- Miten nuoremmat perheenjäsenet tai yhteisö voisivat auttaa tällä alueella?

7. Johtopäätökset

- Mikä on mielestäsi tärkein asia muistaa, kun kohtaa "shokeeraavia" uutisia internetissä?
- Minkä yhden säännön neuvoisit ystävällesi, jotta hän välttyisi lankeamasta disinformaation ansioon?